

นวัตกรรมคุณแม่เมืองยาง

The innovation of Care for Pregnant woman In Mueangyang District

ปยุตดา ผลาทิพย์ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

โรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้า 100 ปี อ.เมืองยาง จ.นครราชสีมา

บทคัดย่อ

บทนำ องค์การอนามัยโลกและกระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้หญิงตั้งครรภ์ฝากครรภ์คุณภาพอย่างน้อย 5 ครั้งและฝากครรภ์ครั้งแรกก่อน 12 สัปดาห์ ซึ่งจะได้รับการคัดกรองความผิดปกติและดูแลต่อเนื่องสามารถป้องกันภาวะแทรกซ้อนลดอัตราการตายของมารดาและทารกได้ ประกอบกับมีการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย ส่งผลให้หญิงตั้งครรภ์มารับบริการน้อยลง จากการทบทวนข้อมูลงานฝากครรภ์ รพ.เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้า 100 ปี อ.เมืองยาง จ.นครราชสีมาพบว่า ในปีพ.ศ. 2561-2563 หญิงตั้งครรภ์มีอัตราการฝากครรภ์ก่อน 12 สัปดาห์ร้อยละ 67.2, 65.25 และ 50.5 ตามลำดับ (เป้าหมาย \geq ร้อยละ 60) ส่งผลให้อัตราการฝากครรภ์คุณภาพครบ 5 ครั้งมีเพียงร้อยละ 73.5, 70.25 และ 65.5 ตามลำดับ (เป้าหมาย \geq ร้อยละ 75) ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์ปัญหาพบว่าไม่ทราบว่าตั้งครรภ์ ระยะทางไกล คนเยอะ ดังนั้นเพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 งานฝากครรภ์ รพ.เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้า 100 ปี จึงได้พัฒนานวัตกรรมคุณแม่เมืองยางขึ้น

วิธีการ เริ่มดำเนินการในเดือนมกราคม 2564 โดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาสถานการณ์ค้นหาปัญหาโดยการประชาคมในหมู่บ้าน สนทนากลุ่ม พร้อมทั้งสัมภาษณ์หญิงตั้งครรภ์และครอบครัว 2) คัดเลือกข้อมูลจัดทำแผนปฏิบัติการโดยสะท้อนปัญหา ระดมสมองหาแนวทางแก้ไขร่วมกับชุมชนโดยมีหญิงตั้งครรภ์ ผู้ใหญ่บ้าน อสม. และสมาชิกสภาเทศบาล 3) ปฏิบัติตามแผนโดย 3.1) จัดทำนวัตกรรมชุดตรวจการตั้งครรภ์สำหรับอสม.พร้อมคู่มือโดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนตำบล 3.2) พัฒนาศักยภาพอสม.สอนตรวจการตั้งครรภ์และแปลผลและการให้คำปรึกษา 3.3) แต่งตั้งอสม.ดูแลประจำครัวเรือน 3.4) มีจุดให้บริการตรวจการตั้งครรภ์ในหมู่บ้าน 3.5) ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ติดป้ายตามแหล่งชุมชนเรื่องข้อดีของการฝากครรภ์เร็ว 3.6) มีไลน์กลุ่มในการประสานงานและให้คำปรึกษา 3.7) แจกจ่ายชื่อตามนัดล่วงหน้า ติดตามด้วยอสม.และโทรศัพท์ และ 4) ประเมินผล ทบทวนการดำเนินงาน ในการประชุมประจำเดือน สรุปบทเรียนกับเวทีอำเภอ

ผลการดำเนินงาน เก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม 2564 พบว่า อัตราการฝากครรภ์ก่อน 12 สัปดาห์เพิ่มขึ้นร้อยละ 76.5 ส่วนอัตราการฝากครรภ์คุณภาพครบ 5 ครั้งต้องมีการติดตามต่อไปจนถึงระยะคลอด อีกทั้งยังเกิดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ประจำอำเภอ ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอเมืองยาง (พชอ.) คือ มหัตถุจริย์ 1,000 วันอำเภอเมืองยางขึ้น

บทสรุปการเรียนรู้ การใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม ชุมชนเกิดความตระหนัก เกิดเครือข่ายในการทำงาน สามารถแก้ไขปัญหาสำคัญในพื้นที่ นำมาซึ่งนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของอำเภอที่ส่งเสริมให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ศรีสวัสดิ์, ชุติมา ปัญญาพิณิจนุกร, ณัฐธิดา สอนนาค. พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์ 2561;2:95-109.

กิตติ วงศ์ปทุมทิพย์. การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครประจำหมู่บ้านในการป้องกันและควบคุมโรคอำเภอตอนตม จ.นครปฐม. สำนักงานควบคุมป้องกันโรคที่ 7 ขอนแก่น 2560;2:59-67.

ทิพวรรณ โพธิ์ตา, รุ่งรัตน์ ศรีสุริยะเวช, พรนภา หอมสินธุ์. ปัจจัยสาเหตุของการฝากครรภ์ครั้งแรกล่าช้าของหญิงวัยรุ่นในชุมชน. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ 2562;2:180-189.

สิมาภรณ์ กลุ่มมยงค์ และวรรณิ เดียววิศเรศ. ปัจจัยที่มีผลต่อการฝากครรภ์คุณภาพของหญิงตั้งครรภ์. วารสารวิทยาลัยพระปกเกล้าจันทบุรี 2563;2:41-56.

อารีย์ พุ่มประไวย์, ชุติมา ปัญญาพิณิจนุกร, กรพินท์ ฤทธิบุตร. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์. วารสารพยาบาลสาธารณสุข 2561;3:37-50.